

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Tomáše Foltase a soudců Mgr. Davida Hipšra a Mgr. Lenky Krupíčkové v právní věci žalobkyně: **V. K.**, zastoupena Mgr. Libuší Hrušovou, advokátkou se sídlem Goethova 5, Plzeň, proti žalovanému: **Krajský úřad Plzeňského kraje**, se sídlem Škroupova 18, Plzeň, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 8. 4. 2019, č. j. 57 A 45/2019 - 60,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II. Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

I.

[1] Usnesením Krajského soudu v Plzni ze dne 8. 4. 2019, č. j. 57 A 45/2019 - 60, nebylo žalobkyni přiznáno osvobození od soudních poplatků. Krajský soud neshledal, že by majetkové poměry žalobkyně odůvodňovaly osvobození od soudních poplatků. Žalobkyně řádně neprokázala, že nemá dostatečné prostředky k úhradě soudního poplatku; v potřebném rozsahu netvrdila a již vůbec neprokázala svou životní a sociální situaci a nedostatek prostředků na zaplacení soudních poplatků. Krajský soud poukázal i na rozpor tvrzení žalobkyně o tom, že podnikatelskou činnost ukončila již v roce 2008, resp. v roce 2004. Krajský soud z výpisu z živnostenského rejstříku zjistil, že k plnému ukončení živnostenského oprávnění došlo až ke dni 30. 1. 2019.

II.

[2] Uvedené usnesení krajského soudu napadla žalobkyně (dále též „stěžovatelka“) kasační stížností. Stěžovatelka je názoru, že soudu doložila veškeré podklady nutné pro posouzení její žádosti o osvobození od soudních poplatků. Pokud soud nepovažoval předložené doklady za dostačující, měl stěžovatelku vyzvat k doplnění. Nesouhlasila ani se

závěrem krajského soudu, že její živnostenské oprávnění skončilo až ke dni 30. 1. 2019. Navrhla, aby bylo napadené usnesení změněno tak, že se jí osvobození od soudních poplatků přiznává, popř. aby jí bylo přiznáno alespoň částečné osvobození od soudních poplatků.

III.

[3] Kasační soud s ohledem na usnesení rozšířeného senátu ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014 - 19, nevyžadoval od stěžovatelky uhrazení soudního poplatku za řízení o kasační stížnosti. Podle uvedeného usnesení totiž: „poplatková povinnost stíhá účastníky zásadně za řízení a její vznik je spojen s podáním návrhu na zahájení řízení ve věci samé (zde žaloby); za jiné návrhy či úkony se poplatek platí jen tehdy, jestliže to zákon výslovně stanoví. Žádost o osvobození od soudních poplatků či návrh na ustanovení zástupce však svojí povahou nejsou návrhy na zahájení řízení ve věci samé ani nepatří mezi jiné zpoplatněné návrhy či úkony vyjmenované v zákoně o soudních poplatcích; jedná se jen o procesní návrhy podané v probíhajícím řízení o žalobě, které je zpoplatněno a za něž má být poplatek vybrán. „Řízení“ o těchto návrzích tak nejsou spojena s další poplatkovou povinností. Kasační stížnost je však připuštěna i proti usnesením o těchto procesních návrzích (srovnej usnesení rozšířeného senátu ze dne 20. 5. 2014, č. j. 3 As 125/2012 - 43), je proto otázkou, zda v těchto případech podléhá řízení o kasační stížnosti poplatkové povinnosti či nikoliv. Rozšířený senát proto zvažoval, zda ve prospěch poplatkové povinnosti svědčí více skutečnost, že i v těchto případech probíhá jakési řízení o návrhu, jenž je v zákoně primárně koncipován jako (mimořádný) opravný prostředek proti konečným rozhodnutím krajského soudu o návrzích podaných ve věci samé (zde o žalobě proti rozhodnutí), nebo zda má naopak větší význam skutečnost, že zde o žádné pokračování řízení ve věci samé nejde a poplatek se za procesní návrhy podané v řízení u krajského soudu nevybírá. Po posouzení věci dospěl rozšířený senát k závěru, že řízení o kasační stížnosti zde s poplatkovou povinností spojeno není. V případě rozhodování krajského soudu o žádosti o osvobození od soudního poplatku a o návrhu na ustanovení zástupce (ale i o jiných procesních návrzích) totiž považuje za nejpodstatnější, že se jedná pouze o úkony učiněné v probíhajícím řízení o žalobě, které slouží k zajištění podmínek řízení nebo jeho řádného průběhu. Řízení o kasační stížnosti proti rozhodnutím soudu o těchto návrzích nevybočuje z vymezeného rámce, jeho výsledkem není nic jiného než jen konečné rozhodnutí o procesní otázce podstatné pro žalobní řízení, jež před krajským soudem i v době rozhodování Nejvyššího správního soudu stále běží. Jestliže je tedy poplatková povinnost spojena s řízením o žalobě, v jehož rámci rozhoduje Nejvyšší správní soud o „procesní“ kasační stížnosti, nevzniká podáním takové kasační stížnosti stěžovateli nová poplatková povinnost, neboť za řízení ve věci je již zapláceno (případně se tato otázka řeší).“

IV.

[4] Nejvyšší správní soud přezkoumal napadené usnesení v souladu s ust. § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s., vázán rozsahem a důvody, které uplatnila stěžovatelka v podané kasační stížnosti, a přitom neshledal vady uvedené v odstavci 4, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti.

[5] Kasační stížnost není důvodná.

pokračování

[6] Ze spisu vyplývá, že stěžovatelka podala ke krajskému soudu žalobu, kterou se domáhala zrušení rozhodnutí žalovaného ze dne 28. 1. 2019, č. j. PK-ŽP/19532/18, kterým bylo podle § 90 odst. 1 písm. c) zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, ve znění pozdějších předpisů, změněno rozhodnutí Městského úřadu Sušice, odboru životního prostředí, ze dne 6. 8. 2018, č. j. 2193/18/ZPR/Han; text výroku prvoinstančního rozhodnutí znějící: „na návrh Krajské veterinární správy Státní veterinární správy pro Plzeňský kraj, Družstevní 1846/13, 301 00 Plzeň (dále jen „KVSP“) podle ust. 28a odst. 1 písm. b) zákona na ochranu zvířat nařizuje zvláštní opatření ke snížení počtu skotu chovatelky na hospodářství X v T. na nulový stav včetně jeho usmrcení v souladu se zákonem na ochranu zvířat a to nejpozději do 3 měsíců od nabytí právní moci tohoto rozhodnutí.“ byl nahrazen textem: „na návrh Krajské veterinární správy Státní veterinární správy pro Plzeňský kraj, Družstevní 1846/13, 301 00 Plzeň (dále jen „KVSP“) podle ust. 28a odst. 1 písm. b) zákona na ochranu zvířat nařizuje zajistit opatření ke snížení počtu skotu chovatelky na hospodářství X v T. na nulový stav včetně jeho usmrcení v souladu se zákonem na ochranu zvířat a to nejpozději do 3 měsíců od nabytí právní moci tohoto rozhodnutí.“

[7] V uvedené žalobě (v bodě VI) stěžovatelka požádala i o osvobození od soudních poplatků. K tomu výslovně uvedla následující: „Žalobkyně je nemajetná, jediným jejím zdrojem příjmů je její důchod ve výši okolo 8.000 Kč. Žádný další příjem nemá, jelikož její živnostenské oprávnění zaniklo k 30. 6. 2008. Bližší údaje uvede ve formuláři soudu ohledně majetkových poměrů, o který (...) tímto žádá“.

[8] V návaznosti na uvedenou žádost krajský soud zaslal stěžovatelce „Prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků“ (dále též „formulář“, či „prohlášení o majetkových poměrech“). Současně ji poučil o tom, že aby jí mohlo být přiznáno alespoň částečné osvobození od soudních poplatků, musí soudu doložit, že nemá dostatečné prostředky; pro případ, že se domáhá toho, aby byla od soudních poplatků osvobozena zcela, ji poučil o tom, že musí soudu sdělit, o jak zvlášť závažné důvody tuto žádost opírá. Zároveň ji poučil o tom, že má předložit důkazy, kterými svá tvrzení doloží, a poučil ji, že pokud nebude výzvě soudu ve stanovené lhůtě vyhověno, bude o žádosti o osvobození od soudních poplatků rozhodovat dle dosavadního obsahu spisu (viz výzva krajského soudu ze dne 25. 3. 2019, č. j. 57 A 45/2019 - 43).

[9] Stěžovatelka následně požádala o prodloužení lhůty k vyplnění formuláře, čemuž soud vyhověl (viz čl. 47 spis krajského soudu). Dne 3. 4. 2019 stěžovatelka soudu doručila vyplněný formulář. Z něho vyplývá, že není zaměstnána, nemá příjmy ani z dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr a nepodniká; pobírá starobní důchod (přiložila kopii dokladu, ze kterého vyplývá, že pobírá starobní a vdovský důchod ve výši 10.688 Kč brutto). Nevlastní žádný majetek, nemá ani úspory. Bydlí zdarma u svého syna. Je vdovou. Nemá žádné vyživovací povinnosti, nemá žádné dluhy a půjčky. K formuláři připojila výpis z živnostenského rejstříku, ze kterého se podává, že její živnostenské oprávnění – Výroba, obchod a služby neuvedené v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona zaniklo ke dni 30. 1. 2019. Z uvedeného výpisu dále vyplývá, že stěžovatelka disponovala i jinými živnostenskými oprávněními, ty zanikly v roce 2003, resp. v roce 2008.

[10] Dne 21. 3. 2019 pak doručila soudu sdělení k majetkovým poměrům i zástupkyně stěžovatelky (Mgr. Libuše Hrušová, advokátka). V něm uvedla, že stěžovatelka je nemajetná, jediným příjmem je důchod ve výši okolo 10.000 Kč, ze kterého jsou jí strhávány exekuce vedené zejména Městským úřadem v Sušici za minulá přestupková odsouzení ohledně způsobu chovu zvířat. Nevlastní žádný majetek. Nevlastní ani osobní automobil. Bydlí v domě svého syna, který po ní nepožaduje nájemné, jelikož si je matčiny situace vědom. Další příjem nad rámec starobního důchodu nemá, jelikož její živnostenské oprávnění zaniklo již ke dni 30. 6. 2008.

[11] Podle § 36 odst. 3 s. ř. s., pokud účastník doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pak pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody.

[12] Nejvyšší správní soud je názoru, že úprava poplatkové povinnosti v zákoně o soudních poplatcích, resp. osvobození od ní, představuje jednu ze základních součástí práva na soudní ochranu ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Při posuzování návrhu na osvobození od soudních poplatků bere soud v potaz účel institutu osvobození. Tím je ochrana práv účastníka řízení, pokud by mu mohla vzniknout vážná újma na jeho právech v důsledku nedostatku finančních prostředků, který by mu v důsledku neschopnosti zaplatit soudní poplatek bránil účinně chránit svá práva v řízení před soudem. Smyslem tohoto institutu není kompenzovat navrhovateli finanční zátěž spojenou se soudním řízením, ale zajistit přístup k soudu. Je proto nutné vždy pečlivě zkoumat, zda jsou pro osvobození od soudních poplatků splněny zákonné podmínky.

[13] Základní podmínkou pro přiznání osvobození od soudních poplatků je prokázání nedostatku prostředků. Je to přitom účastník řízení, kdo musí uvést skutečnosti, které jeho osvobození od soudních poplatků odůvodňují, a ty řádně doložit. Nepostačí přitom pouhé tvrzení o nemajetnosti. Nejvyšší správní soud již v usnesení ze dne 25. 1. 2005, č. j. 7 Azs 343/2004 - 50, publ. pod č. 537/2005 Sb. NSS, vyslovil závěr, že *„povinnost doložit nedostatek prostředků je jednoznačně na účastníkovi řízení, který se domáhá osvobození od soudních poplatků (§ 36 odst. 3 s. ř. s.). Pokud účastník tuto povinnost nesplní, soud výdělkové a majetkové možnosti sám z úřední povinnosti nezjišťuje.“* Obdobně srov. usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 8. 2010, č. j. 1 As 23/2009 - 95, publ. pod č. 2163/2011 Sb. NSS, usnesení ze dne 25. 1. 2005, č. j. 7 Azs 343/2004 - 50, publ. pod č. 537/2005 Sb. NSS, či rozsudek ze dne 3. 8. 2011, č. j. 2 Afs 36/2011 - 81).

[14] Z judikatury Nejvyššího správního soudu (srov. např. rozsudky ze dne 30. 5. 2008, č. j. 7 As 35/2007 - 122, ze dne 24. 6. 2004, č. j. 6 Ads 44/2003 - 63) dále plyne, že při úvaze o splnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků podle § 36 odst. 3 s. ř. s. vychází soud nejen z finanční hotovosti, jíž žadatel disponuje, ale bere v úvahu i jeho celkové majetkové poměry. Institut osvobození od soudních poplatků slouží pro výjimečné situace, ve kterých žadatel dostatečně prokáže všechny předpoklady nezbytné pro osvobození. Vyplyne-li v řízení, že žadatel uvedl nevěrohodné, popř. neúplné údaje, soud žádost zamítne. (srov. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 8. 2009, č. j. 1 As 39/2009 - 88, ze dne 14. 3. 2012, č. j. 6 Aps 1/2012 - 13 atp.).

pokračování

[15] Pohledem výše citované judikatury nahlížel Nejvyšší správní soud na danou věc a neshledal důvod ke zrušení usnesení krajského soudu.

[16] Krajský soud se majetkovou situací stěžovatelky (na základě jí uvedených tvrzení a předložených podkladů) důkladně zabýval a zdejší soud se s jeho posouzením ztotožňuje.

[17] I podle názoru zdejšího soudu stěžovatelka nedoložila, že její majetkové poměry odůvodňují osvobození od soudních poplatků. Ačkoliv si Nejvyšší správní soud uvědomuje obtížnost prokazování negativní skutečnosti (nemajetnosti), souhlasí s krajským soudem, že stěžovatelka řádně nedoložila svou majetkovou situaci. Její tvrzení byla obecná, nekonkrétní a částečně si i odporovala. Řádně tedy netvrdila a neprokázala svou životní a sociální situaci, resp. nedostatek prostředků na zaplacení soudních poplatků. S krajským soudem lze souhlasit i v tom, že stěžovatelka nedoložila své příjmy z podnikání. Ze spisu přitom vyplývá, že podnikatelskou činnost ukončila až ke dni 30. 1. 2019 (nikoliv v roce 2008, či dokonce v roce 2004). K tomu viz stěžovatelkou předložený výpis z živnostenského rejstříku, ze kterého vyplývá, že některé činnosti (pronájem a půjčování věcí movitých, lesnictví a těžba dřeva, pozemní doprava) byly formálně ukončeny až k datu 30. 1. 2019. Stěžovatelka přitom v žalobě, jakož i následně tvrdila, že její živnostenské oprávnění zaniklo k 30. 6. 2008. Ani v kasační stížnosti nepředložila žádný podklad, ze kterého by bylo lze ověřit její tvrzení, že z uvedených činností neměla žádný příjem. Nelze se nadto nepozastavit nad tím, že stěžovatelka ve formuláři výslovně uváděla, že „nemá žádné movité věci“, na stranu druhou pak disponovala živnostenským oprávněním na pronájem movitých věcí, těžba dřeva, pozemní doprava, tedy k činnostem, pro které je třeba rovněž disponovat řadou věcí, nástrojů atp. I to významně znevěrohodňuje její (nadto obecná) a nepodložená tvrzení. Stejně tak nedoložila výši údajných dluhů, exekucí. V této souvislosti nelze přehlédnout, že tato tvrzení uvedla advokátka stěžovatelky; stěžovatelka ve formuláři žádné dluhy či exekuce neuvedla, resp. nedoložila.

[18] Nelze přehlédnout ani to, že stěžovatelka byla v řízení o žalobě, jakož i v řízení o kasační stížnosti zastoupena advokátkou (na základě plné moci), přičemž nesdělila a nedoložila, z čeho náklady na advokátku hradí. Nedoložila ani, že by se jednalo o zastoupení bezplatné. V plné moci se ostatně uvádí, že stěžovatelka je „*povinná složit přiměřenou zálohu podle postupu prací, jakmile k tomu bude vyzvána.*“

[19] Nelze přehlédnout ani to, že stěžovatelka i přes tvrzený nedostatek finančních prostředků soudní poplatek uhradila (viz záznam ve spisu krajského soudu na čl. 67). Při posuzování návrhu na osvobození od soudních poplatků bere soud v potaz účel institutu osvobození. Tím je ochrana práv účastníka řízení, pokud by mu mohla vzniknout vážná újma na jeho právech v důsledku nedostatku finančních prostředků, který by mu v důsledku neschopnosti zaplatit soudní poplatek bránil účinně chránit svá práva v řízení před soudem (viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 14. 12. 2016, č. j. 10 As 287/2016 - 17).

[20] Nejvyšší správní soud neshledal ani žádných jiných pochybení či porušení zákona ze strany krajského soudu.

[21] Nejvyšší správní soud tedy neshledal, že by byly dány důvody pro zrušení usnesení krajského soudu a kasační stížnost proto podle § 110 odst. 1 věta druhá s. ř. s. zamítl. Ve věci rozhodl v souladu s ust. § 109 odst. 2 s. ř. s., podle něhož rozhoduje Nejvyšší správní soud o kasační stížnosti zpravidla bez jednání, když neshledal důvody pro jeho nařízení.

[22] Výrok o náhradě nákladů řízení se opírá o ust. § 60 odst. 1 věta první ve spojení s § 120 s. ř. s., podle kterého, nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Nejvyšší správní soud žádnému z účastníků náhradu nákladů nepřiznal, protože stěžovatelka v řízení úspěch neměla a žalovanému žádné náklady nad rámec jeho běžné činnosti s tímto řízením nevznikly.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 18. července 2019

JUDr. Tomáš Foltas
předseda senátu